

**UNIVERZITET CRNE GORE
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA**

**SPOLJNA I BEZBJEDNOSNA
POLITIKA EU**

- AKADEMSKA 2019/2020. GODINA -

DOC. DR IVAN VUKOVIĆ

RANE IDEJE EVROPSKOG UJEDINJENJA

- Bečki kongres 1815. godine
 - Strah od francuskog ekspanzionizma
- Uspostavljanje Njemačke konfederacije
 - 39 njemačkih država na čelu s Pruskom
 - Carinska unija - *Zollverein* (1834.)
 - Austrijski protekcionizam
- Jačanje ekonomske moći i političkog uticaja *Deutscher Bund-a*
 - L. Heren: „Ako bi ova država bila velika monarhija, snažnog političkog jedinstva, naoružana na bazi materijalnih resursa s kojima Njemačka raspolaže, kako bi ostale evropske države mogle mirno spavati?“

RANE IDEJE EVROPSKOG UJEDINJENJA

- Ujedinjenje Njemačke (1871.) nakon ratova s Austrijom i Francuskom
 - B. Dizraeli: „Ravnoteža moći u Evropi je potpuno uništena“
 - Kolonijalne ambicije novog carstva
- Velika multinacionalna carstva (Austrija i Rusija)
 - Među podanicima Romanovih, samo je 44% Rusa
 - U Habsburškoj monarhiji, Njemaca je manje od četvrtine, Mađara je petina, a Slovena gotovo polovina
- „Federalistički“ eksperiment (1867.) u *Mitteleuropa*
 - „Tamnica naroda“ koju će srušiti nacionalizam

RANE IDEJE EVROPSKOG UJEDINJENJA

- Prvi svjetski rat - rađanje novih ideja evropskog jedinstva
 - T. Betman-Holveg: ekonomska unija većine evropskih zemalja pod kontrolom Njemačke
 - Neslaganja na relaciji Berlin-Beč
- Nova politička mapa Evrope nakon 1918.
 - Dezintegracija postojećih / stvaranje novih država
 - Regionalizam na istoku (npr. Mala Antanta 1920.)
 - Komunisti na udaru nedemokratskih vlasti
 - Pobjeda univerzalističkog političkog koncepta Lige naroda
 - Rijetki glasovi (npr. Đ. Anjeli) podrške ideji evropskog ujedinjenja

RANE IDEJE EVROPSKOG UJEDINJENJA

- Osnivanje Panevropskog pokreta
 - R. Kudenhov-Kalergi, *Pan-Europa* (1923.)
 - Konferencija vlada, sistem arbitražnih ugovora, carinska unja / Dom naroda i Dom država (po uzoru na SAD)
 - Francusko-njemačka osovina, VB i Rusija isključene
 - Projekat političke elite, bez uticaja na mase
- (Simbolični) pozitivni signali
 - Ugovor iz Lokarna (1925.)
 - E. Erio: nada u stvaranje „sjedinjenjih evropskih država“ (1924/5.)
 - Podrška njemačkog SPD-a (1925.)
 - Inicijativa A. Briana (1929/30.) – *European Federal Union* (međuvladina saradnja u osnovi)
 - „anti-američka“, „ugrožava suverenitet“, „podređena interesima Francuske“

RANE IDEJE EVROPSKOG UJEDINJENJA

- Austrijsko-njemački protokol o carinskoj uniji (1931.) – put u *Anschluss*
- Hitlerov dolazak na vlast (1933.) – promjena odnosa političkih snaga u Evropi
 - Rimski protokoli (1934.) – Italija, Austrija, Mađarska
 - Njemačko ekonomsko osvajanje istočne Evrope (Jugoslavija, Rumunija...)
 - Austrija, 1938.
 - Čehoslovačka, 1938/39.
 - *The allure of empires, the misplaced belief that unilateral solutions were still within their grasp, pride in the sovereignty and grandeur of their states, or even the more modest belief that they would be untouched by the coming maelstrom, easily prevailed over the idea of integration*

PRVE DECENIJE EVROPSKE INTEGRACIJE

- San o evropskoj federaciji
 - L. Einaudi i Đ. Anjeli (američki uzor)
 - R. Kudenhov-Kalegri i A. Briand (*Paneuropa*)
 - E. Bevin i F. Hajek (*Federal Union*)
 - A. Spinati i E. Rosi (*Ventotene manifest* i *Movimiento Federalista Europeo*)
- Samit u Hagu (maj 1948.)
 - Čerčil, K. Adenauer, A. Gasperi, F. Miteran...
 - Podjela između federalista i zastupnika ideje međuvladine saradnje (predvođenih VB)
 - E. Bevin: *We've got to give them something. I think we'll give them this talking-shop in Strasbourg*

PRVE DECENIJE EVROPSKE INTEGRACIJE

- **Savjet Evrope (05.05.1949.)**
 - Konsultativna skupština + Komitet ministara
- **Pan-evropska kampanja podrške potpisivanju Federalnog pakta**
 - Britanska opstrukcija u okviru Komiteta ministara SE
- **Vizija evropskog jedinstva Ž. Monea**
 - Potpuna jednakost Francuske i Njemačke
 - Institucionalni temelj trajnog mira
 - Sektor proizvodnje uglja i čelika u osnovi plana

PRVE DECENIJE EVROPSKE INTEGRACIJE

- Šumanova deklaracija (09.05.1950.)
 - *The coming together of the nations of Europe requires the elimination of the age-old opposition of France and Germany [...] With this aim in view, the French Government proposes [...] that Franco-German production of coal and steel as a whole be placed under a common High Authority, within the framework of an organization open to the participation of the other countries of Europe*
- **Evropska zajednica za ugalj i čelik (ECSC)**
 - Pariski ugovor (april 1951. / jul 1952.)
 - *Inner six* – Francuska, SR Njemačka, Italija, zemlje Beneluksa
 - Visoka vlast (*High Authority*) – „prva evropska vlada“ (Mone, 1952.)
 - Savjet ministara (*Special Council of Ministers*)
 - Zajednička skupština (*Common Assembly*)
 - Sud pravde (*Court of Justice*)

PRVE DECENIJE EVROPSKE INTEGRACIJE

- Početak Korejskog rata (jun 1950.)
 - Strah od sovjetske invazije na Zapadnu Evropu
- Plevenov plan (oktobar 1950.) o stvaranju Evropske odbrambene zajednice (*EDC*)
 - *...The French Government wants to see a solution to the question of Germany's contribution to the creation of a European force that takes heed of the cruel lessons of the past and looks forward to the kind of future that so many Europeans from all countries hope to see in Europe. It proposes the creation, for the purposes of common defence, of a European army tied to the political institutions of a united Europe*
 - Plan usvojen u maju 1952.
 - Bez ratifikacije u parlamentu Francuske
 - Zapadnoevropska unija (*WEU*) kao alternativa

PRVE DECENIJE EVROPSKE INTEGRACIJE

- **Ekonomaska saradnja u fokusu procesa evropske integracije**
 - Rimski ugovori (mart 1957. / januar 1958.)
- **Evropska ekonomska zajednica (*EEC*)**
- **Evropska zajednica za atomsku energiju (*EURATOM*)**
 - **Evropske zajednice (EC) - Ugovor o spajanju (1965/1967.)**
- **Peta francuska republika (oktobar 1958.)**
 - **Politička nestabilnost i gubitak kolonijalnih posjeda**
 - **De Golov povratak u politiku (78.5% na predšedničkim izborima u decembru 1958.)**
 - **San o povratku stare slave Francuske**
 - **Pokušaj redefinisavanja odnosa u okviru NATO saveza i Evropske zajednice**

PRVE DECENIJE EVROPSKE INTEGRACIJE

- De Gol protiv nadnacionalne vlasti u Evropi
- Fušev plan (*Union of the European peoples*), 1961/1962.
 - *To bring about the adoption of a common foreign policy in matters that are of common interest to Member States;*
 - *To strengthen, in co-operation with the other free nations, the security of Member States against any aggression by adopting a common defense policy*
 - Savjet (*The Council*): sastanci na vrhu 4x godišnje, jednoglasnost / mogućnost uzdržavanja, odluke obavazujuće za države koje za njih glasaju
- Jelisejski sporazum (januar 1963.)
- Blokada ulaska VB u Evropsku zajednicu (1963. i 1967.)
- Kriza praze stolice (jun 1965. – januar 1966.)
 - Luksemburški kompromis: ... *When vital interests of one or more countries are at stake members of the Council will endeavor to reach solutions that can be adopted by all while respecting their mutual interests*

STVARANJE “EVROPSKE POLITIČKE SARADNJE“

- S „nesigurnog terena“ ka „zajednici u pokretu“
- Odlazak De Gola (april 1969.)
 - Žorž Pompidu novi predsjednik Francuske
- Samit „euro-optimizma“ u Hagu (decembar 1969.)
 - Dovođenje, produbljenje, proširenje
 - *For a united Europe capable of assuming its responsibilities in the world of tomorrow and of making a contribution commensurate with its tradition and its mission*
 - Davignon Report – European Political Cooperation (1970.)
 - Werner Plan – EMU do kraja 1970ih
 - Kraj Bretonvudskog sistema (1971.) i naftna kriza (1973.)
 - Početak pregovora s četiri države-aspiranta za članstvo
 - Velika Britanija, Irska i Danska u EZ (01.01.1973.)

STVARANJE “EVROPSKE POLITIČKE SARADNJE“

- Luksemburški izvještaj
 - *To ensure greater mutual understanding with respect to the major issues of international politics, by exchanging information and consulting regularly*
 - *To increase their solidarity by working for a harmonization of views, concertation of attitudes and joint actions when it appears feasible and desirable*
 - Obaveza država-članica da se konsultuju o važnim VP pitanjima
 - Ministri vanjskih poslova – 2x godišnje
 - Samiti – po potrebi
 - Politički komitet (politički direktori MVP) – 4x godišnje
 - Po potrebi, konsultacije s EK; sastanci s predstavnicima EP 2x godišnje; izvještaj
- EPC nije komunitarna, nema pravni osnov, ni administrativnu strukturu
 - Stavovi deklarativnog karaktera
 - Razlike u stavovima (npr. prijem NR Kine u UN)

STVARANJE “EVROPSKE POLITIČKE SARADNJE“

- **Minhen (novembar 1970.) – prva konsultacija na nivou MVP**
 - *Conference of Foreign Ministers of the EEC Countries (vs. Council of Ministers)*
 - *Agenda-setting* problem
 - Odnosi Zapad-Istok, Bliski istok, Kuba-SAD, Kina...
- **Politički direktori kao pokretačka snaga EPC**
 - Poseban *esprit de corps*
 - Česti sastanci (9x tokom 1972.)
 - Radne grupe (*self-contained traveling EPC administration*)
- **Tri promjene tokom prvih godina EPC**
 - Institucionalna/proceduralna „imitacija“ EZ
 - *Problem-solving* umjesto *bargaining* pristupa
 - Saradnja izvan okvira Luksemburškog izvještaja

STVARANJE “EVROPSKE POLITIČKE SARADNJE“

- Prioritet izgradnje unutrašnje kohezije
 - Dogovor o jačanju saradnje o okviru Savjeta Evrope
 - Tješnju saradnju u okviru UN onemogućava status SR Njemačke
 - Uspostavljanje Mediteranske radne grupe
- Skroman učinak na VP planu (“*gentlemen’s dining club*”)
 - *No leadership, policy tools, compliance mechanisms*
 - Bez značajnijih deklaracija do kraja 1973.
 - U sjenci euroatlantskog savezništva
- Pozitivni signali
 - Razmatranje potrebnih institucionalnih reformi
 - Značajna uloga manjih država-članica
 - *Euro-Arab Dialogue* (nakon poraza evropske diplomatije 1967.)
 - Pokušaj jedinstvenog nastupa uprkos različitim interesima (energetska sigurnost, odnosi s bivšim kolonijama, stavovi SAD, Arapsko-izraelski sukob...
 - *Joint paper* uprkos različitim stavovima, maj 1971. (izbjeglice, demilitarizovana zona, „pravedni mir“ – Izreal u okviru granica do 1967.)
 - Priprema jedinstvenog nastupa na KEBS

VANJSKOPOLITIČKE AKTIVNOSTI EVROPSKE ZAJEDNICE

- EZ kao „srčani bolesnik“ uoči 25. rođendana
- Nova generacija evropskih lidera (H. Šmit, V. Ž. d'Esten / H. Vilson)
 - **Evropski savjet** kao *damage control* (Pariz, decembar 1974.)
 - *Recognizing the need for an overall approach to the internal problems involved in achieving European unity and the external problems facing Europe, the Heads of Government consider it essential to ensure progress and overall consistency in the activities of the Communities and in the work on political cooperation.*
 - *The Heads of Government have therefore decided to meet, accompanied by the Ministers of Foreign Affairs, three times a year and, whenever necessary, in the Council of the Communities and in the context of political co-operation.*
 - **Britanski referendum** (jun 1975.)
 - *European Regional Development Fund*

VANJSKOPOLITIČKE AKTIVNOSTI EVROPSKE ZAJEDNICE

- Eksterni šokovi za koje EZ nije bila spremna
 - Američko-sovjetsko liderstvo na globalnom planu
- Tindemansov izvještaj (april 1976.) – federalistička vizija
 - Dalja institucionalna izgradnja (direktni izbori za EP), širenje nadležnosti EZ, većinsko glasanje u Savjetu ministara...
 - Prijedlog komunitarizacije EPC
 - Većinsko odlučivanje u oblasti vanjske politike
 - Savjet ministara da sprovodi odluke Evropskog savjeta
- Izvještaj iz Londona (oktobar 1981.)
 - *The Foreign Ministers note that it is increasingly possible for the Ten to speak with one voice in international affairs*
 - Bezbjednost, saradnja s EP i EK, „krizna procedura“
- Genšer-Kolombo plan (novembar 1981.)
 - EZ da obuhvati i saradnju u oblasti VP, većinsko glasanje...

VANJSKOPOLITIČKE AKTIVNOSTI EVROPSKE ZAJEDNICE

■ Svečana deklaracija o EU (jun 1983.)

- *To strengthen and develop EPC.. joint positions and joint actions.. coordination on the political and economic aspects of security*
 - Evropski parlament (septembar 1983.) – Nacrt ugovora o osnivanju EU (237 vs 31)

■ Fontenblo (jun 1984.)

- Ad-hoc komitet za institucionalna pitanja - priprema reforme EZ
 - Institucionalno jačanje EZ, dovršetak izgradnje jedinstvenog tržišta, zajednička spoljna politika – sekretarijat...

■ Milano (jun 1985.)

- *The European Council discussed in detail the convening of a conference to work out the following with a view to achieving concrete progress on European union:*
 - *A treaty on a common foreign and security policy*
 - *The amendments to the EEC Treaty (institutional changes)*

VANJSKOPOLITIČKE AKTIVNOSTI EVROPSKE ZAJEDNICE

- **Jedinstveni evropski akt (februar 1986. / jul 1987.)**
 - Prva reforma osnivačkih ugovora EZ
 - Cilj – stvaranje jedinstvenog tržišta do 1992.
 - Odlučivanje kvalifikovanom većinom u Savjetu
 - Jačanje pozicije Evropskog parlamenta
 - Jača Komisija i veće nadležnosti EZ
 - Čl. 30, 12 tačaka o vanjskoj politici
 - Cilj – formulisanje i utvrđivanje zajedničke evropske VP
 - Obavezne konsultacije o svim VP pitanjima od opšteg interesa
 - Utvrđivanje zajedničkog stava/akcije – poštovanje sklonosti većine
 - Tema bezbjednosti samo „načeta“
 - NATO, WEU, Irska...
 - Komunitarni i metod saradnje
 - Sastanci Evropskog savjeta najmanje dvaput godišnje
 - Ministri 4x godišnje poslije sastanaka Savjeta
 - Komisija potpuno uključena, saradnja s EP intenzivirana
 - Politički komitet, Grupa za evropsku političku saradnju, radne grupe
 - Sekretarijat